

МІЖНАРОДНА ТЕХНІЧНА ДОПОМОГА НА ШЛЯХУ ДО ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВИ

Сментина Наталія Валентинівна

*доктор економічних наук,
професор кафедри економіки і фінансів,
Одеський національний морський університет*

Підтримка України міжнародними партнерами є одним із головних чинників у протидії військовій агресії з боку російської федерації. Основним напрямом такої підтримки є міжнародна технічна допомога.

Відзначимо, що згідно з законодавством України міжнародна технічна допомога – це «фінансові та інші ресурси й послуги, які відповідно до міжнародних договорів України надаються партнерами з розвитку (донорами) на безоплатній та безповоротній основі з метою підтримки держави» [1]. Таку допомогу Україна отримує з 1992 року практично в усіх сферах національної економіки та суспільного життя, підтримуючи співпрацю з країнами світу та міжнародними організаціями. Традиційно основними донорами для України є Сполучені Штати Америки та країни Європейського Союзу. Також донорську допомогу надають Канада, ФРН, Нідерланди, Швеція, Швейцарія, Японія, Данія. Від міжнародних організацій найбільшими донорами виступають організації системи ООН, Світовий банк, ЄБРР та ОЕСР, U-LEAD з Європою, Агентство США з міжнародного розвитку USAID, Швейцарська агенція розвитку та співробітництва SDC.

Під час дії воєнного стану в Україні міжнародна матеріально-технічна допомога виступила основним джерелом задоволення потреб оборони у вигляді фінансів, озброєння та військової техніки, послуг, підготовки військових тощо. Одночасно, окрім оборонної сфери у рамках тих проєктів, що реалізуються наразі в Україні, наша держава отримує матеріально-технічну допомогу за такими напрямками, як: підтримка Уряду для забезпечення сталості, ефективності й прозорості у ході координації дій під час кризових і надзвичайних ситуацій; підтримка малого та середнього підприємництва; підвищення ефективності використання енергії; покращення роботи державного фінансового сектора України у процесі впровадження структурних реформ та наближення до стандартів Європейського Союзу. Разом з тим, наведений перелік сфер не є вичерпним.

Серед форм міжнародної технічної допомоги, що визначені Постановою КМУ «Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги» [1],

особлива роль належить фінансовим ресурсам (грантам) у національній чи іноземній валюті. Використання грантового фінансування є важливим стимулом тих сфер, які є вирішальними у відновленні економіки держави.

Основними напрямками, за якими реалізується грантове фінансування є: розвиток громад, підтримка бізнесу, підтримка молодіжних ініціатив, культура та мистецтво, охорона здоров'я, екологія та енергозбереження, наука та інновації, освіта та стажування, розвиток громадянського суспільства [2]. Серед зазначених сфер економічного та суспільного життя особливу увагу привертає грантове фінансування малого та середнього бізнесу, як рушія соціально-економічного розвитку та двигуна економічного піднесення держави.

Малий та середній бізнес економісти ототожнюють з «кістяком» економіки, завдяки здатності більш гнучко реагувати на зміни бізнес-середовища та споживчого попиту. А «працюючий під час війни бізнес є рушієм економіки, складовою надійного тилу та запорукою перемоги держави» [3].

Міжнародні фонди, програми Європейської Комісії, посольства іноземних держав охоче надають грантові ресурси для сприяння розвитку бізнесу, який з початком повномасштабного вторгнення опинився в надскладних умовах. Суб'єкти підприємницької діяльності мають можливість окрім грантів від Уряду України (зокрема за проектом «Робота», програмою «Власна справа») отримати грантові кошти або ресурси від держав світу та міжнародних фінансових інституцій на такі цілі [4]: розширення виробництва, релокація бізнесу, адаптація або переорієнтація бізнесу, модернізація для виходу на світові ринки, створення нових робочих місць, запуск соціального підприємства, отримання експертної підтримки від міжнародних компаній, трансформація бізнес-моделі та впровадження інноваційних ідей.

Гранти надаються в рамках виконання грантових програм. Наразі Україна є учасником великої їх кількості різного часового інтервалу реалізації. У якості донорів міжнародної технічної допомоги, зокрема у формі грантів виступають міжнародні організації й фонди, що надають допомогу в імплементації суспільно важливих для країни проектів. Разом з тим, варто пам'ятати, що грант це не лише про гроші, грант може бути й у формі негрошової допомоги, обладнання, консалтингових послуг тощо.

За напрямом економічного розвитку, що передбачає підтримку малого та середнього бізнесу, серед основних грантових Програм варто відмітити такі: Програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України», що підтримує стартапи й малі та середні підприємства з метою підвищення їхньої конкурентоспроможності на внутрішньому ринку; Програма USAID з аграрного і сільського розвитку (АГРО),

в рамках якої передбачена підтримка бізнесу шляхом постачання обладнання для заміщення важкої ручної праці при вирощуванні плодово-ягідних культур засобами малої механізації серед садівничих домогосподарств; Erasmus for Young Entrepreneurs – програма в рамках якої передбачена фінансова підтримка новим підприємцям під час обміну; Програма для переселенців від Helvetas Swiss Intercooperation, яка передбачає надання мікрогрантів вимушено переміщеним переселенцям, що постраждали через війну та займаються власним бізнесом у Харківській або Дніпропетровській області на красу, креативну сферу, швейну справу та інші напрямки бізнесу. Урядом Німеччини фінансується програма «Застосування та імплементація Угоди про асоціацію між ЄС та Україною у сфері торгівлі», що передбачає підтримку фінансування інвестиційних проєктів українських мікро-, малих та середніх підприємств в умовах війни, компенсуючи підприємцям до 30% від вартості відповідних проєктів. Фокусується програма як на релокованих підприємствах, так і на нерелокованих, що планують здійснювати інвестиції у свою виробничу діяльність.

Серед основних міжнародних фондів у сфері економічного розвитку, які надають гранти та кредитні кошти за різними умовами співфінансування варто відзначити найбільш популярний в Україні фонд – Фонд «Східна Європа», що охоплює сприяння соціальному та економічному розвитку України, мобілізуючи ресурси, зміцнюючи громади та підтримуючи партнерство громади, влади та бізнесу. Основним донором в межах Фонду є USAID (Агентство США з міжнародного розвитку), зорієнтований на підтримку торгівлі, сільського господарства, економічного зростання, охорону здоров'я, сприяння у запобіганні конфліктам та підтримку демократичних змін, принципів ефективного управління, розвиток громадянського суспільства.

Головне, на що варто звертати увагу грантоотримувачу, це те, що фонди мають певну тематичну спеціалізацію, поділяються за типами, а також мають фінансові обмеження щодо розміру гранту. Зокрема, гранти для фінансування проєктів надаються фондами, які спеціалізуються на певних категоріях проєктів, таких як освіта або наукові дослідження; гранти на часткове або додаткове фінансування запитуються, коли замовник вже має часткову суму грошей для реалізації проєкту; гранти на цільову підтримку виділяються конкретній організації, що реалізує проєкт; гранти на капітальні інвестиції використовуються для придбання землі, будівель, обладнання або реконструкції; гранти на «запуск» проєкту необхідні для маленьких проєктів з метою початку їх виконання.

Одночасно, маючи намір отримати грант варто зважати на вимоги грантодавця, зокрема щодо персоналу та фінансових показників

підприємства. Критичним для отримання доступу до фінансування та програм підтримки ЄС є приналежність бізнесу до числа малих, середніх та мікропідприємств підприємств. Також існують винятки за видом діяльності. Так, підприємства, що займаються виробництвом тютюнових виробів, міцного алкоголю, представники грального бізнесу, виробники зброї в більшості випадків не мають можливості брати участь у грантових конкурсах.

Використовуючи інформацію від різних зацікавлених сторін, таких як місцеві ресурсні центри, регіональні центри підтримки підприємництва, бізнес-об'єднання і асоціації чи органи виконавчої влади на місцях, суб'єкт підприємницької діяльності, що зацікавлений в отриманні міжнародної технічної допомоги, зможе знайти доволі широкий спектр грантових програм.

Не залежно від обраної грантової програми, фонду чи донора варто керуватися тим, що гранти, як форма міжнародної технічної допомоги, відкривають широкі можливості для українського бізнесу. Вони сприяють його подальшому розвитку, створенню продукції з високою доданою вартістю та забезпеченню високооплачуваних робочих місць. У свою чергу, це допомагає наповнювати бюджет для підтримки сталого економічного зростання країни.

Список використаних джерел:

1. Порядок залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2002 р. № 153. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153-2002-%D0%BF#Text>

2. Актуальні гранти: Вісник Полтавської обласної військової адміністрації. Лютий 2024. 63 с. URL: <https://media.poda.gov.ua/docs/eosj5c0h/aktualni-granty-lyutyu-2024.pdf>

3. Під час війни бізнес є рушієм економіки країни. Голос України: газета Верховної ради України. Матеріал від 4 травня 2022 р. URL: <http://www.golos.com.ua/article/359523/>

4. Обух В. Що треба знати про гранти для бізнесу в Україні. Укр-інформ: офіційна інтернет-сторінка. Матеріал від 22 березня 2023 р. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-vidbudova/3685782-so-treba-znati-pro-granti-dla-biznesu-v-ukraini.html>